

Handreiking voor beleid ten aanzien van overzomerende ganzen

Richtlijnen voor provincies en faunabeheereenheden ten aanzien van overzomerende ganzen.

Colofon
september2007
Uitgave: ministerie van LNV
tekeningen : Elwin van der Kolk

Inleiding

Het aantal jaarrondverblijvende ganzen ofwel overzomerende ganzen neemt al geruime tijd toe in Nederland. Deze toename is te herleiden op de voor ganzen zeer gunstige voedselomstandigheden die in ons land ontstonden in de jaren zeventig en tachtig en op de verminderde jachtdruk. Deze factoren leidden aanvankelijk vooral tot een toename van de bij ons overwinterende ganzen. Door een toename van de hoeveelheid broedgebied en de toegenomen verwevenheid van nieuwe natte natuur en cultuurlandschap, konden ook overzomerende ganzen in toenemende mate van het voedsel profiteren. Bovendien leidden de gunstigere omstandigheden in de overwinteringsgebieden voor groeiende broedpopulaties in de arctische gebieden, die zich daardoor in zuidelijke richting uitbreidden. Op dit moment broeden er bijna 40.000 paren van 13 soorten ganzen in Nederland. De grauwe gans is hiervan verreweg de talrijkste. Daarnaast zijn de brandgans en de Canadese gans relatief talrijk. Maar ook populaties van verwilderde tamme ganzen, de zogenaamde soepganzen, zijn algemeen.

De grauwe gans is een van oorsprong inheemse broedvogel die sinds 1961 weer terug is in Nederland. De terugkeer van overzomerende, broedende grauwe ganzen in Nederland is mede te danken aan het succes van het gevoerde Nederlandse natuurbeleid. Ook bij de brandgans is sprake van een, in elk geval deels, natuurlijke ontwikkeling. De meeste overige soorten zijn hier als broedvogel echter veelal terechtgekomen door menselijk activiteiten. Inmiddels is de groei van de populatie overzomerende grauwe ganzen dermate substantieel dat het voortbestaan als standvogel niet langer in het geding is. Overzomerende ganzen veroorzaken belangrijke schade in de landbouw. Op dit moment is deze schade nog relatief beperkt, maar wanneer de populaties verder gaan groeien, hetgeen wordt verwacht, zal deze naar alle waarschijnlijkheid gaan toenemen. Naast de schade in de landbouw kan ook schade worden aangericht in natuurgebieden. Het gaat hierbij om het lokaal overbegrazen van riet, het lokaal verdrijven van weidevogels en de vermesting van voedselarme gebieden.

De toenemende schade door overzomerende ganzen waren voor de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aanleiding om nieuw beleid te ontwikkelen. Mede hiervoor is in het najaar van 2003 het Beleidskader Faunabeheer in het leven geroepen. In het beleidskader hebben vertegenwoordigers van het ministerie van LNV, Interprovinciaal Overleg (IPO), Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO), Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, De Provinciale Landschappen, de Federatie Particulier Grondbezit (FPG), Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging (KNJV) en Vogelbescherming Nederland zitting. Gezamenlijk adviseren zij de Minister van LNV ten aanzien van het beleid van overzomerende ganzen. Het beleidskader hanteert twee belangrijke uitgangspunten. Enerzijds streeft het beleidskader naar een duurzame staat van instandhouding van inheemse overzomerende ganzen op grond van de internationale verantwoordelijkheid van Nederland voor beschermde soorten. Anderzijds geeft het beleidskader aan dat de omvang en toename van de schade als gevolg van overzomerende ganzen nu zodanig omvangrijk is, dat voorkoming van deze schade noodzakelijk wordt geacht. Dit dient met zo weinig mogelijk neveneffecten en met een zo groot mogelijke effectiviteit plaats te vinden. Het hoofddoel van het beleid is de voorkoming van de schade, en niet de beperking van de ganzenpopulaties per sé. Dit is echter in sommige gebieden wel één van de in deze handreiking voorgestane maatregelen.

Deze handreiking dient ter ondersteuning van provincies en faunabeheereenheden om op lokaal niveau beleid ten aanzien van overzomerende ganzen te kunnen formuleren.

Hoe te komen tot beleid?

Het wettelijk kader waarbinnen beleid ten aanzien van overzomerende ganzen geformuleerd dient te worden, wordt gevormd door de Flora- en faunawet. De uitvoering van de Flora- en faunawet, voorzover het gaat om schadelijke diersoorten, is een wettelijke taak van de provincies. Beleid ten aanzien van overzomerende ganzen wordt daarom geformuleerd op provinciaal niveau. Hiertoe dienen als eerste de beleidsuitgangspunten door GS te worden vastgesteld. GS worden gevraagd bij het vaststellen van de uitgangspunten zoveel mogelijk rekening te houden met de kaders die in deze handreiking worden gepresenteerd.

De belangrijkste uitgangspunten die het Beleidskader faunabeheer adviseert zijn dat het beleid in eerste instantie gericht dient te zijn op het voorkomen van schade aan landbouwgewassen. Het beperken van de populaties van de inheemse grauwe gans is dus geen doel op zich, maar in sommige situaties wel nodig om de landbouwschade in de perken te houden. Deze inheemse broedvogel zorgt immers voor 70% van de landbouwschade. Voor exotische overzomeraars wordt een nulstandbeleid nagestreefd. Verder moeten maatregelen effectief zijn en moet het middel niet erger zijn dan de kwaal.

In de meeste gevallen betekent dit dat kleine populaties ganzen effectief bestreden kunnen worden, terwijl het ingrijpen in de grote natuurgebieden zelden het gewenste resultaat oplevert. In het hoofdstuk 'Schadebeperkende maatregelen' wordt een heel scala aan maatregelen genoemd. Deze maatregelen zijn bedoeld als suggesties voor de faunabeheereenheden om het gekozen beleid te implementeren. De te nemen maatregelen worden vervolgens beschreven door de faunabeheereenheden; de lokale verbanden waarin terreinbeheerders, boeren, particuliere eigenaren en jagers verenigd zijn. De Faunabeheersplannen worden per provincie opgesteld en hebben veelal een looptijd van vijf jaar. De faunabeheereenheden worden gevraagd bij het beschrijven van de voorgenomen maatregelen een gebiedsgerichte benadering te hanteren en zoveel mogelijk rekening te houden met de specifieke lokale omstandigheden. Het is hierbij van het grootste belang dat de maatregelen in voldoende mate zijn gemotiveerd. Hierbij moet duidelijk worden op welke actuele kennis deze is gebaseerd of dat de keuze is gebaseerd op aannames. Tevens dienen bij het formuleren van de maatregelen heldere en toetsbare beleidsdoelstellingen geformuleerd te worden.

Waarom decentraal beleid?

De omvang en aard van de schade hangt af van de grootte, de leeftijd en de soortensamenstelling van de ganzenpopulaties, de mate van verwevenheid tussen natuur en landbouwgebieden, de aard van de landbouw, en fysisch-geografische verschillen tussen regio's. De meest succesvolle aanpak om schade te beperken verschilt daarom sterk per locatie en voor het voeren van succesvol beleid is dus een lokaal op maat gesneden aanpak essentieel. Het optimaal kunnen benutten van lokale kennis is hierbij van groot belang.

Bij de invoering van de Flora- en faunawet in 2002 zijn Gedeputeerde Staten (GS) van de provincies aangewezen als bevoegd gezag als het gaat om het verlenen van ontheffingen ten behoeve van beheer en schadebestrijding dieren. Het faunabeheer dient op regionaal niveau te worden uitgewerkt in een faunabeheerplan dat ter goedkeuring aan GS wordt aangeboden. Een faunabeheerplan wordt geschreven door de faunabeheereenheid waarin de jachthouders zijn vertegenwoordigd. Ontheffingen worden in principe alleen verleend op basis van een goedgekeurd faunabeheerplan.

De benodigde kennis en mogelijkheden om beleid ten aanzien van overzomerende ganzen te formuleren en uit te voeren komt op deze wijze samen op provinciaal niveau. Daarom is gekozen het beleid op dat niveau vorm te geven.

Bij het te voeren beleid dient zoveel mogelijk gebruik gemaakt te worden van lokale kennis, voor zover deze aanwezig is of op betrekkelijk eenvoudige wijze te verzamelen is. Bij het vaststellen van het te voeren beleid kunnen de volgende aandachtspunten in overweging worden genomen:

Kennis over jaarrond verblijvende ganzen

Waar zitten de ganzen?

- Waar zitten de ganzen voor aanvang van het broedseizoen?
- Waar wordt gebroed?
- Waar groeien de jongen op?
- Waar gaan de niet-broedende, zwervende vogels naar toe?
- Waar ruien de vogels?
- Waar gaan de ganzen naar toe na afloop van het broedseizoen?

Hoe groot is de populatie?

- Hoeveel broedparen van welke soorten zijn er?
- Om hoeveel vogels gaat het in totaal?
- Neemt de populatie toe?

Hoeveel schade treedt er op?

- Hoeveel schade wordt jaarlijks in de directe omgeving getaxeerd?
- Wanneer treedt deze schade op?
- Op welke gewassen treedt schade op?
- Waar liggen de percelen waarop belangrijke schade is of dreigt?
- Welke maatregelen zijn genomen om schade te voorkomen?

Welk deel van de populatie zorgt voor schade?

- Wordt schade met name voor en na het broedseizoen veroorzaakt?
- Wordt schade met name veroorzaakt door families met jongen?
- Wordt schade met name veroorzaakt door rondzwervende, niet-broedende vogels?

Hoe ziet het landschap eruit?

- Liggen natuurgebieden met broedende ganzen ingeklemd tussen landbouwgronden?
- Hoe groot zijn de natuurgebieden waar de ganzen broeden?
- Bestaat het landschap uit een mozaïek van natuurgebiedjes en landbouwenclaves?

Welke maatregelen zijn er al genomen?

- Waarom zijn deze maatregelen genomen?
- Is getracht de populatie te beperken?
- Wat was daarvan het effect?

Op basis van de op bovenstaande vragen vergaarde kennis, kan een beschrijving worden gegeven van de aard van de aanwezige populaties, van de omstandigheden waarin deze populaties voorkomen en van de aard en omvang van de problemen die door de ganzen worden veroorzaakt.

Het zal in veel gevallen niet mogelijk zijn al deze vragen te beantwoorden. Het is echter goed om aan de hand van deze vragen inzicht te verkrijgen in de bestaande kennisleemten en te bezien of aanvullend onderzoek nodig is. Bij het formuleren van het provinciale faunabeleid en het opstellen van het faunabeheerplan dient steeds expliciete aandacht worden gegeven aan de eisen die wet en jurisprudentie stellen aan de motivering van de ontheffingen waarin in ingrepen in de populatie worden toegestaan.

Het belang van maatwerk

Voor de juridische houdbaarheid van ontheffingen en voor het maatschappelijk draagvlak is het van belang dat in de onderbouwing van de afgegeven ontheffingen een relatie tussen landbouwschade en de ganzen wordt gelegd. Hoeveel ganzen een gebied kan hebben hangt erg af van de lokale situatie. Daarom is maatwerk van groot belang. Lokaal kan afgesproken worden hoeveel grauwe ganzen een gebied aankan. Zonder dit maatwerk, als bijvoorbeeld een ontheffing voor de hele provincie wordt afgegeven bestaat het risico dat de ontheffing 'succesvol' aangevochten wordt voor de rechter.

Het belang van communicatie

De laatste jaren is de aandacht voor dierenwelzijn toegenomen en het doden van dieren ligt gevoelig. Zeker in natuurterreinen en in of nabij steden en dorpen kunnen populatiebeherende

maatregelen veel weerstand oproepen. Dit geldt ook voor verjagingsactiviteiten of populatiebeherende maatregelen op agrarische gronden, vooral als daar in de winterperiode de ganzen wel bewust opgevangen worden.

Voorlichting en communicatie naar betrokken organisaties en burgers kan onbegrip en weerstand tegen deze maatregelen verkleinen. In deze communicatie is het van belang om een goede onderbouwing te geven van de maatregelen door de relatie met schade aan te geven en het Rijksbeleid ten aanzien van exoten toe te lichten. Alle betrokken organisaties kunnen een bijdrage leveren aan deze communicatie naar hun achterban en burgers. Aangezien de uitvoering van de Flora- en Faunawet, voorzover het gaat om schadelijke diersoorten, een wettelijke taak van de provincies is zouden de provincies een voortrekkersrol moeten vervullen in de communicatie over het door hen vastgestelde beleid ten aanzien van overzomerende ganzen.

In de volgende hoofdstukken wordt een algemeen beeld geschetst van de verschillende ganzensoorten in Nederland en van de verschillende omstandigheden waarin populaties ganzen voorkomen. Verschillende populaties en verschillende situaties waarin ganzen worden aangetroffen, vragen om verschillende maatregelen. In het hoofdstuk met de titel schadebeperkende maatregelen wordt aangegeven welke maatregelen in bepaalde situaties effectief kunnen zijn en welke maatregelen een averechts effect kunnen hebben.

Beleid ten aanzien van inheemse soorten en exoten

Categorieën overzomerende ganzen

De dertien soorten overzomerende ganzen die in Nederland kunnen worden aangetroffen zijn te verdelen in verschillende categorieën: inheemse soorten, exoten, als broedvogel niet inheems en soepganzen. Bij het nemen van maatregelen om landbouwschade te beperken wordt prioriteit gegeven aan de bestrijding van exoten.

Inheemse soorten – De grauwe gans is de enige soort die van oudsher in Nederland broedt. Vanuit een historisch oogpunt kan derhalve worden gesteld dat in de zomermaanden alleen deze soort als inheems kan worden beschouwd. Voor inheemse soorten geldt dat een gunstige staat van instandhouding gewaarborgd moet blijven. Daar waar schade optreedt, of dreigt op te treden, moeten echter maatregelen kunnen worden genomen, die deze schade beperken. Daaronder kunnen ook populatiebeperkende maatregelen vallen.

Exoten – Tot de exoten behoren alle soorten die zich hebben gevestigd buiten hun natuurlijke leefgebied als gevolg van al dan niet opzettelijk handelen door de mens. Tot deze groep behoren de zwaangans, sneeuwvangans, Ross' gans, Indische gans, kleine Canadese gans, grote Canadese gans en de nijlgans. Deze soorten zijn niet beschermd door de Flora- en faunawet, hetgeen betekent dat ze op alle wettelijk toegestane manieren mogen worden bestreden, omdat een nulstand wordt nagestreefd.

Als broedvogel niet inheems – Kolganzen, dwergganzen en toendrarietganzen broeden van oudsher niet in Nederland. In de wintermaanden trekken deze ganzen echter naar het zuiden en doen daarbij ook Nederland aan. Gedurende de wintermaanden zijn deze soorten daarmee inheems en dient er op basis van Europese regelgeving ook voor deze soorten een gunstige staat van instandhouding te worden gewaarborgd. Deze drie soorten ganzen zijn als broedvogel echter niet inheems. Deze soorten bevonden zich al in een gunstige staat van instandhouding voor zij in Nederland broeden en hebben Nederland in de zomer niet nodig voor hun gunstige staat van instandhouding. Populaties die gedurende de zomermaanden in Nederland verblijven zijn ontstaan uit individuen die, veelal als gevolg van menselijk handelen, na de winter in Nederland zijn achtergebleven of zijn ontsnapt dan wel vrijgelaten uit waterwildcollecties. Het gaat om kleine aantallen. Voor de zomermaanden wordt voor deze soorten een nulstand nagestreefd.

Voor de brandgans geldt ook dat deze soort van oudsher niet als broedvogel in Nederland voorkomt. Op dit moment kent Nederland enkele grote broedpopulaties van brandganzen. Sommige van deze populaties zijn ook ontstaan als gevolg van menselijk handelen. Tegelijkertijd is echter ook een ontwikkeling gaande waarbij de brandgans haar broedgebied uitbreidt naar het zuiden en westen en derhalve ook Nederland koloniseert. Dit is een ontwikkeling die al lange tijd gaande is en in al onze buurlanden ook waarneembaar is en als een natuurlijk fenomeen kan worden beschouwd. Brandganzen die zodoende in Nederland komen te broeden, kunnen om die reden als inheems worden bestempeld. Tot de inheemse brandganspopulaties worden de volgende populaties gerekend:

- Alle vestigingen op de waddeneilanden en langs de Nederlandse kust
- Vestigingen in het reguliere overwinteringsgebied van de brandgans in Friesland.

Overige populaties, zeker daar waar gebroed wordt met soepganzen en exoten, in parken, hertenkampen of in de nabijheid van waterwildcollecties worden als niet inheems beschouwd. Aanwezigheid van meerdere vogels met ringen van fokkers duiden vaak op een niet-inheemse status.

Voor brandganzen die als gevolg van natuurlijke processen in Nederland zijn komen te broeden, geldt, net als voor de grauwe gans, een instandhoudingsdoelstelling. Afschot in het kader van schadebestrijding mag wel plaatsvinden. Voor overige, door onnatuurlijke omstandigheden in Nederland terechtgekomen populaties, geldt een nulstandbeleid.

Soepganzen - Onder de verzamelnaam soepgans vallen de bontgekleurde nazaten van de eens zo populaire boerderijgans. Deze ganzen worden veelal aan hun lot overgelaten en hebben zich op veel plaatsen in het vrije veld gevestigd. Boerenganzen behoren taxonomisch gezien tot de zelfde soort als de inheemse grauwe gans. Door kruisingen tussen soepganzen en wilde grauwe ganzen treedt genetische vermenging op. Voor soepganzen en voor andere kruisingen tussen verschillende soorten wordt een nulstand nagestreefd.

Aanvullende noot - Voor een aantal soorten wordt hier een nulstand nagestreefd. In de hierop volgende hoofdstukken wordt echter aangegeven in welke situaties maatregelen effectief kunnen zijn en in welke situaties niet. Het nastreven van een nulstand moet altijd gezien worden tegen de achtergrond van de mate waarin maatregelen effectief zijn en de mogelijke bijeffecten, die als gevolg van de maatregelen op kunnen treden. Dit heeft als consequentie dat geaccepteerd moet worden dat het behalen van een nulstand niet altijd tot de reële mogelijkheden behoort.

Beknopte beschrijving van enkele van de hiervoor behandelde in Nederland broedende soorten.

Soort en status als broedvogel;

Verspreiding broedgebieden;

Kolgans
Exoot

Populatie: 400 broedparen (2.000 vogels)
Gevestigd: 1980
Kerngebied: Grote Rivieren, Friesland
Broedhabitat: divers
Broedwijze: Nesten verspreid of solitaire
Eileg: 20 april – 31 mei
Rui:: 20 juni – 20 juli
Voedsel: Hoofdzakelijk gras

Grauwe gans
Inheems

Populatie: 25.000 broedparen (100.000 vogels)
Gevestigd: 1961
Kerngebied: Grote rivieren, Friese en Hollands/Utrechtse veenplassen, Deltagebied
Broedhabitat: Rietmoeras, wilgenbos, ruigte, kwelder
Broedwijze: Nesten vaak in kolonies, ook verspreid, zelden solitair
Eileg: 10 maart – 30 april
Rui:: 20 mei – 10 juli
Voedsel: Riet, gras, graan, bieten, aardappelen

Soepgans
Verwilderd

Populatie: 4.350 broedparen (15.000 vogels)
Gevestigd: verwilderd
Kerngebied: Grote rivieren, Noord-Holland, Noordelijke Delta, Groningen
Broedhabitat: Zeer divers, alle habitats inclusief grasland (solitaire paren) en stedelijk gebied
Broedwijze: Nesten zowel semi-koloniaal als verspreid
Eileg: 10 maart – 31 mei
Rui:: 20 mei – 10 juli
Voedsel: Riet, gras, graan, bieten, aardappelen

Canadese gans
Exoot

Populatie: 3.200 broedparen (12.500 vogels)
Gevestigd: 1973
Kerngebied: Grote rivieren, Zeeuws Vlaanderen, Zuid-Holland, Drenthe
Broedhabitat: Zeer divers, alle habitats inclusief grasland (solitaire paren) en stedelijk gebied
Broedwijze: Nesten meest verspreid (kleine Canadese gans koloniaal), dikwijls solitair
Eileg: 10 april – 10 mei
Rui:: 10 juni – 20 juli
Voedsel: Gras, graan, bieten, aardappelen

Brandgans
Deels inheems

Populatie: 6.000 broedparen (25.000 vogels)
Gevestigd: 1982
Kerngebied: Noordelijke Delta, lokaal Hollandse veenweiden
Broedhabitat: Eilanden nabij kortbegrasd grasland, soms moerassen, lokaal grasland
Broedwijze: Nesten vrijwel altijd in kolonies, soms verspreid, zelden solitair
Eileg: 20 april – 31 mei
Rui:: 20 juni – 20 juli
Voedsel: Hoofdzakelijk gras

NIJLGANS TOEVOEGEN

Verschillende soorten populaties

De grootte en de aard van de populaties bepaalt in belangrijke mate welke schadebestrijdingsmethoden wel en niet effectief of wenselijk zijn. Om het uitzetten van beleid te vergemakkelijken worden hier drie populatietypes onderscheiden: grote populaties, geïsoleerde kleine populaties en nieuwe vestigingen. Deze indeling heeft met name betrekking op de grauwe gans. Opgemerkt dient te worden dat de indeling enigszins arbitrair is en de grenzen tussen de verschillende types niet 'hard' zijn. Bovendien kunnen gebieden in de loop van de tijd van categorie veranderen. De keuze om bepaalde maatregelen in te zetten vloeit in belangrijke mate voort uit de wijze waarop een gebied getypeerd wordt. Er bestaan echter altijd uitzonderingssituaties waarin het ondanks de hier beschreven algemeenheden zinnig kan zijn om bepaalde maatregelen te treffen. Indien alle partijen binnen een faunabeheereenheid het hierover eens zijn, mag deze handleiding geen belemmering vormen om dergelijk maatregelen uit te voeren.

Grote populaties

Deze populaties bestaan vaak uit enkele honderden broedparen, zijn over het algemeen oud en groeien in veel gevallen niet hard meer. De meeste van deze populaties bevinden zich in grote natuurgebieden in de kerngebieden van de grauwe gans langs de grote rivieren en in de Hollandse en Friese veengebieden. Vaak bevinden zich andere grote en kleinere populaties in de nabijheid. Met name de oudste en grootste populaties kenmerken zich door een geringe productie, die evenwel voldoende is om de aantallen op peil te houden. Door dichtheidsafhankelijke regulatie gaan veel nesten en jongen vroegtijdig verloren hetgeen maatregelen om in te grijpen in de reproductie vrijwel zinloos maakt. Maatregelen als afschot en het schudden van eieren zijn in dit soort populaties tot nu toe nauwelijks effectief gebleken omdat het zelden mogelijk blijkt die aantallen uit de populaties weg te nemen die nodig zijn om tot een daadwerkelijke populatiereductie te komen. In deze vaak nagenoeg natuurlijke of zogenaamde begeleid natuurlijke gebieden passen ingrepen zoals eieren schudden en afschot bovendien niet altijd bij de doelstellingen. Opvanggebieden voor niet-broedvogels met verjaging en eventueel flankerend afschot, het aanpassen van het beheer van opgroeigebieden, afscherming, en, waar mogelijk, andere gewaskeuze en het aankopen van landbouwenclaves zijn vaak meer kansrijk.

Er zijn ook grote populaties die uit een aantal kleinere, versnipperde delen bestaan, maar waartussen een grote mate van uitwisseling bestaat, zogenaamde metapopulaties. Ingrepen in de populatieomvang van één of meerdere van deze deelpopulaties is vaak weinig effectief omdat de tekorten worden aangevuld vanuit de deelpopulaties in de omgeving. Hoewel de schadeproblematiek vaak gelijk is aan die van geïsoleerde populaties, is populatiebeperking door rapen of schieten in versnipperde populaties in ganzenrijke gebieden niet effectief. Hier kunnen duurzame methoden zoals boven beschreven worden, samen met actief beleid dat predatie stimuleert en het wisselen van het waterpeil tijdens het broedseizoen uitkomst bieden.

Geïsoleerde kleine populaties

Deze populaties zijn over het algemeen kleiner van omvang, vaak minder dan honderd broedparen. Ze bevinden zich in gebieden die gering van oppervlakte zijn of die een verspreide ligging kennen binnen een grotere eenheid, vaak doorsneden door landbouwgronden (verflechting) waar de relatie met de burens groot is (versnipperde, vaak kleine percelen of inliggende percelen van derden, dijken, watergangen, graslanden, kleine riet- en moeraspercelen, bosjes). Het terrein heeft niet voldoende omvang om aan alle habitatseisen te kunnen voldoen, zodat de ganzen hier in belangrijke mate zijn aangewezen op de omliggende cultuurgronden. De omgeving fungeert voor deze populaties vooral als foerageergebied, terwijl gebroed en gerust wordt in het natuurgebied. Met name dit type populaties zorgt voor veel landbouwschade.

Over wat een klein gebied is, valt moeilijk een algemene landelijk geldende uitspraak te doen. In de ene regio is dat een paar hectare, in de andere misschien wel 100 ha. De ligging en de vorm van het gebied spelen bij de beoordeling daarvan sterk mee.

Naast landbouwschade kunnen bij dit type populaties ook andere problemen spelen zoals vermesting, verdwijnen van riet, en interferentie met weidevogels. Afhankelijk van de hoeveelheid en de aard van de schade kan besloten worden de schade te beperken door afschot, verjaging, opvanggebieden, het beheer van opgroeigebieden, afscherming, andere gewaskeuze en het aankopen van landbouwenclaves. In geïsoleerde populaties kan getracht worden de populatiegroei te remmen of zelfs te keren door een combinatie van rapen, vangen of afschot met beheer van opgroeigebieden en afscherming.

Nieuwe vestigingen

Ganzen die een nieuw gebied koloniseren zijn vaak nog relatief eenvoudig te weren. Dergelijke nieuwe vestigingen kunnen worden bestreden door stelselmatig alle eieren te rapen en broedvogels af te schieten. Dit heeft echter alleen zin zolang de populatie zich daadwerkelijk in de beginfase bevindt. Zodra deze te groot is geworden, zal blijken dat het

vrijwel onmogelijk is de vogels weer te verwijderen. Op sommige plaatsen zal de intocht van broedende ganzen echter niet te voorkomen zijn. Met name de grauwe gans is nog steeds bezig zijn broedgebied uit te breiden, en gezien de omvang van de Nederlandse populatie zullen er voorlopig voldoende kandidaten zijn voor zo'n uitbreiding. In gebieden waar grauwe ganzen zich in de nabije toekomst kunnen gaan vestigen kan het daarom het overwegen waard zijn om op hun komst te anticiperen en nu al de inrichting aan te passen. Ook bij het aanleggen van nieuwe natuur dient rekening worden gehouden met de vestiging van ganzen en moeten maatregelen genomen worden om vestigingen te voorkomen of mogelijke schade beperkt te houden.

Kwetsbare soorten

In gebieden waar kwetsbare soorten als Roerdomp, Lepelaars, Purperreigers, Kiekendieven, en andere kwetsbare en zeldzame soorten broeden, gebieden die onder de Natuurbeschermingswet vallen, waaronder de gebieden die onder de Vogel- en Habitatrichtlijn van de Europese Unie vallen, dient er rekenschap van gegeven te worden dat de waarden waarvoor het gebied is aangewezen niet bedreigd worden. Om die reden is het zeer belangrijk om hier van bewust te zijn, zowel bij het formuleren van het beheerplan in het kader van de NB-wet als bij het formuleren van de faunabeheerplannen. Overigens zijn er natura 2000-gebieden aangewezen voor de overwinterende grauwe gans. Deze aanwijzing heeft geen enkele consequentie voor maatregelen die ten behoeve van de jaarrondverblijvende gans worden getroffen.

Ganzenregio's

Globaal zijn er in Nederland vier regio's aan te wijzen die belangrijk zijn voor overzomerende ganzen, en die zich door de inrichting van het landschap en de aard en ligging van de ganzenpopulaties onderscheiden. Het best denkbare beleid ten aanzien van overzomerende ganzen zal tussen deze regio's verschillen. De vier regio's worden hier kort gekenschetst.

Zeeland, West-Brabant en Groningen – Deze regio's met zware zeeklei kenmerken zich door een grondgebruik dat overwegend uit akkerbouw bestaat. ganzen, met name grauwe ganzen, broeden hier veelal verspreid in relatief kleine en geïsoleerde natuurgebieden zoals oude kreken. Daarnaast komen in deze regio's grote, uitgestrekte natuurgebieden voor met grote populaties ganzen. Te denken valt aan de (deels) afgesloten zeearmen zoals Veerse Meer, Krammer Volkerak, Markiezzaat en het Lauwersmeer.

Grote Rivieren – Het rivierengebied kent de grootste populatie broedende grauwe ganzen in Nederland. Ongeveer de helft van de Nederlandse populatie bevindt zich hier. Een mozaïek van moeras- en rietgebiedjes, grasland, oude rivierarmen en plassen maken het rivierengebied tot zeer geschikt voor de grauwe gans en andere soorten zomerganzen. In het rivierengebied bevinden zich veel grote populaties en met name een groot aantal min of meer versnipperde metapopulaties. Veel van de broedgebieden bevinden zich in de uiterwaarden. De mate van vervlechting met landbouwgebieden is hier en daar groot. Op dit moment vormen de grote rivieren het kerngebied voor de grauwe gans.

Veenplassen van Utrecht, Holland en Friesland – Deze regio's kenmerken zich door overwegend grasland op veengrond met hoge waterstanden en een groot aantal grote en kleine plassen en rietmoerassen, vaak met legakkers. Vrijwel al deze moerassen herbergen grotere en kleinere populaties grauwe ganzen. In de graslanden zijn ook Canadese ganzen talrijk, en plaatselijk komen populaties brandganzen voor. De verwachting is dat met name in deze regio het aantal broedende grauwe ganzen verder zal toenemen vanwege de bijzondere geschiktheid.

Noordelijk Deltagebied – Het Noordelijk Deltagebied kenmerkt zich door een mozaïek van kleinere en grotere eilanden en nabijgelegen foerageergebieden in de vorm van begraasde voormalige schorren en slikken. Met name brandganzen zijn in deze regio zeer talrijk en nemen nog steeds toe. Tweederde deel van de Nederlandse populatie van deze soort bevindt zich hier. Ook Canadese ganzen maken veelvuldig van de vele eilanden gebruik en nemen in deze regio snel in aantal toe. Ook voor grauwe ganzen is de regio van belang. De brandganzen houden zich vooral op op de buitendijkse graslanden terwijl de grauwe ganzen ook de binnendijks gelegen landbouwgronden bezoeken.

Schadebeperkende maatregelen

In dit hoofdstuk wordt een aantal maatregelen voorgesteld. De mate waarin verschillende maatregelen effectief zijn, hangt sterk af van de situatie waarin ze worden toegepast. Daarnaast zijn niet alle maatregelen overal even goed toepasbaar en mogen de bijeffecten van de maatregelen niet te grote gevolgen hebben voor andere natuurdoelstellingen in een gebied. Bijvoorbeeld het ongeschikt maken van opgroeigebieden door het laten fluctueren van de waterstand of het maaien van riet moet wel gebeuren zonder nadelige gevolgen voor andere broedvogels. Het is dus aan de provincies en faunabeheereenheden om per gebied de optimale combinatie van maatregelen te treffen. De hier gepresenteerde beschrijving van de maatregelen en de daarbij gepresenteerde algemeenheden dienen als hulpmiddel tijdens de discussie over de te hanteren aanpak in een gebied. De uiteindelijke keuze voor maatregelen ligt echter bij de provincies en faunabeheereenheden.

Verjagen en weren

Er bestaan veel methoden om groepen foeragerende ganzen van de schadegevoelige percelen te verjagen of te weren. Deze variëren van het plaatsen van vlaggen en linten, holografische strips, automatische gaskanonnen, opblaasbare vogelverschrikkers ("scaryman") tot het produceren van geluiden als angstkreten en het actief verjagen van groepen ganzen door het veld in te rennen of te rijden. Nieuwe methoden worden continu verzonden, omdat de bekende verjaagmethoden snel tot gewinning leiden, hetgeen met name geldt voor vlaggen en linten. Een uitgebreide lijst met mogelijke verjaagmethoden wordt beschreven in het handboek faunaschade van het Faunafonds. Ganzen wennen echter snel aan werende middelen zodra ze begrijpen dat deze niet bedreigend zijn. Verjagen en weren is daarom vrijwel uitsluitend effectief in combinatie met afschot. Verjagen en weren zonder een goed alternatief waar de ganzen naar kunnen uitwijken is vrijwel zinloos. Verjaging is met name zinvol in combinatie met de beschikbaarheid van voldoende rust en voedsel op plaatsen waar geen schade optreedt.

Afschot

Afschot kan op twee manieren plaats vinden. Op de schadepercelen dient altijd afschot mogelijk te zijn als ondersteuning van verjaging en weren. Zoals hierboven aangegeven is het daarbij wel van belang dat de ganzen ergens anders heen kunnen om te foerageren. Afschot op gevoelige percelen, bijvoorbeeld in combinatie met opvanggebieden voor niet-broedende vogels kan het lerend vermogen van de ganzen aanspreken. Daarnaast kan afschot als middel worden ingezet om de populatie te verkleinen. Afschot van ganzen als populatiebeperkende maatregel is alleen effectief indien een groot aandeel van de populatie jaarlijks wordt geschoten. In grote populaties blijkt afschot tot op heden nauwelijks enig resultaat op te leveren. In kleinere populaties en bij nieuwe vestigingen is het effect van afschot groter, mits dit op een intensieve en consequente manier uitgevoerd wordt.

Vangen en afmaken

Het vangen en afmaken van ruiende ganzen is voor sommige soorten een doelgerichte methode om populaties te verkleinen, deze methode kan met name uitkomst bieden in situaties waarin met alleen afschot niet de benodigde aantallen ganzen geschoten kunnen worden. Soepganzen, Canadese ganzen en brandganzen (buiten de kerngebieden) kunnen gemakkelijk worden gevangen. Grauwe ganzen echter laten zich veel moeilijker bijeen drijven. Het verplaatsen van ganzen wordt met klem afgeraden omdat dit het probleem letterlijk verplaatst en tot uitbreiding van de populatie kan leiden. Bovendien is het weinig effectief omdat veel volwassen vogels het volgende broedseizoen zullen terugkeren naar de oorspronkelijke plaats.

Onklaar maken van eieren

Het rapen, schudden, prikken of anderszins onklaar maken van eieren is zelden effectief in grote populaties vanwege dichtheidsafhankelijke regulatie. Omdat nooit alle nesten worden gevonden komt een deel van de eieren toch uit en bereikt het overgrote deel van deze kuikens de vliegvlugge leeftijd. Deze vorm van populatiebeperking wordt daarom sterk afgeraden in grote populaties. De maatregel is wel toepasbaar in kleine, geïsoleerde populaties en bij nieuwe vestigingen. In kleine populaties dient dit echter altijd te geschieden in combinatie met duurzame methoden zoals bijvoorbeeld beheer van opgroeigebieden, afrastering en opvanggebieden voor niet-broedvogels. Op zichzelf biedt de maatregel op de lange termijn geen soelaas omdat ze altijd dient te worden volgehouden. Als "duwtje in de rug" kan het wel lonend zijn in populaties waar ook andere maatregelen worden toegepast. Waar nieuwe vestigingen van ganzen worden geconstateerd in gebieden waar dit ongewenst is, kunnen de eieren van alle gevonden nesten worden geraapt om zo vestiging tegen te gaan. Bij de grauwe gans echter is de Nederlandse populatie dermate groot dat op de lange duur nieuwe vestigingen in potentieel geschikte gebieden moeilijk kunnen worden voorkomen. In deze gebieden dient daarom al vroeg rekening te worden gehouden met broedende ganzen.

Ongeschikt maken van opgroeigebieden

Opgroeigebieden spelen een belangrijke rol binnen ganzenpopulaties. Het zijn de gebieden waar de ganzen met hun kleine jongen grazen. Geschikt opgroeigebied bestaat uit kortbegraasd, eiwitrijk grasland en ligt vrijwel altijd dichtbij water zodat de ganzen bij gevaar

snel een goed heenkomen kunnen vinden. Soms worden percelen bemest grasland of zelfs percelen met graan gebruikt als opgroeigebied. De hoeveelheid en de kwaliteit van het voedsel bepaalt hoeveel jongen uiteindelijk groot zullen worden. Dat bepaalt op zijn beurt de groeisnelheid en de uiteindelijke omvang van de populatie. Ingrijpen in het opgroeigebied betekent daarom ingrijpen in de populatieomvang. Opgroeigebied kan minder geschikt worden gemaakt door het te verschromen of het te laten verruigen, waardoor de voedselrijkdom afneemt. Om ervoor te zorgen dat de ganzen niet uitwijken naar andere gebieden kan opgroeigebied afgeschermd worden door middel van rasters. Daar waar in het geheel niet gewenst is dat de ganzen een opgroeigebied gebruiken (grasland of graan) kan dit middels rasters worden afgeschermd.

Inrichting van het landschap

Gezinnen gedijen goed in een mozaïek van plassen, eilandjes, moerassen en graslanden. Het creëren van waterberging speelt tegenwoordig een belangrijke rol bij de inrichting van ons landschap. Waterberging wordt geïntegreerd met de aanleg van nieuwe natuur, met landbouw, en zelfs met het aanleggen van nieuwe woonwijken. Veel nieuwe natuur bestaat uit een combinatie van plassen, geulen, moerassen en graslanden. De zogenaamde “waterwijken”, waar woningen aan het water grenzen, zijn momenteel zeer populair. Veelvuldig worden daarbij ook eilandjes aangelegd ten behoeve van recreatie en natuur. Hoewel leuk voor de bewoners, en “natuurlijk” ogend, zijn dit soort nieuwe landschappen eldorado's voor broedende ganzen. Nieuwe natuur wordt vaak in bezit genomen door grauwe ganzen, nieuwe waterwijken worden snel gekoloniseerd door in eerste instantie Canadese ganzen en andere exoten, later ook door grauwe ganzen. Terughoudendheid met de aanleg van eilandjes zorgt voor minder broedhabitat in deze gebieden. Daar waar vestiging van ganzen onvermijdelijk lijkt kan al bij de aanleg zonering worden aangebracht zodat bufferzones ontstaan tussen de ganzengebieden enerzijds en landbouwgronden en woonwijken anderzijds.

Opvanggebied voor niet-broedvogels

Naast de ganzenfamilies kunnen rondzwervende groepen niet-broedende vogels voor schade zorgen. Het gaat hierbij om vogels die te jong zijn om aan het broedproces deel te nemen en om vogels waarvan de broedpoging is mislukt. Omdat deze vogels niet gebonden zijn aan een nest of jongen is hun actieradius potentieel groot. Hoe groot is op dit moment slecht bekend. Door in de buurt van een broedpopulatie een foerageergebied te creëren kunnen deze vogels worden opgevangen. Het opvanggebied kan het beste worden ingezaaid met gras. Buiten het opvanggebied dient verjaging en aan verjaging ondersteunend afschot plaats te vinden om de ganzen te leren in het opvanggebied te blijven. De grootte van het opvanggebied is afhankelijk van de grootte van de lokale populatie en dient op basis van kennis hierover te worden vastgesteld.

Opvanggebied en zonering

Opvanggebieden in of rond natuurgebieden waar ganzen broeden hebben als potentieel nadeel dat ze gebruikt kunnen worden als opgroeigebied en zo de productie van de populatie, en daarmee de populatieomvang, kunnen verhogen. In veel gevallen wordt het aanleggen van dergelijke opvanggebieden, die als gedekte tafels voor de opgroeiende ganzen zullen fungeren, daarom afgeraden. Toch kan het in speciale gevallen nuttig zijn opvangmogelijkheid in of aan de rand van natuurgebieden te creëren. Met name daar waar geen opgroeigebied voorhanden is maar waar de ganzenfamilies met hun jongen foerageren op percelen grasland of graan (bijvoorbeeld oude kreken in Zeeuws-Vlaanderen) kunnen dergelijke opvanggebieden worden aangelegd. Dit kan het beste gebeuren door een relatief smalle strook (circa 50 meter) grasland aan te leggen op de grens van natuurgebied en landbouwgrond, zodat een bufferzone ontstaat. Hiervoor kan een strook landbouwgrond naast het natuurgebied worden aangekocht, een strook grasland aan de rand van het natuurgebied worden aangelegd (als daar ruimte voor is), of een combinatie van beide. Ook kan worden bezien in hoeverre het mogelijk is beheersovereenkomsten met particulieren te sluiten. Tegelijkertijd dienen de aangrenzende landbouwgronden afgeschermd te worden, zodat de ganzenfamilies niet gemakkelijk de akkers in kunnen lopen.

Afscherming van opgroeigebieden

Afscherming van opgroeigebieden of kwetsbare percelen om ganzenfamilies de toegang te beletten kan geschieden door het plaatsen van een raster. Deze rasters dienen een maaswijdte te hebben van maximaal 5 cm en dienen ongeveer 50 cm hoog te zijn. Tijdelijke rasters die geplaatst kunnen worden tijdens het broedseizoen zijn beschikbaar. Andere vormen van afscherming, bijvoorbeeld water, wegen of een aarden wal voldoen niet omdat dit de ganzen niet hindert. Ook een smalle strook ruigte of struikgewas zal ganzen niet weerhouden een gebied te betreden. De werkzaamheid van deze methode wordt momenteel onderzocht.

Fluctueren van de waterstand

Gezinnen broeden over het algemeen in de directe nabijheid van water, vaak zelfs op eilandjes. De vogels voelen zich dichtbij water veilig, en op eilanden zijn ze gevrijwaard van landpredatoren als vossen. Deze habitatkeuze van de ganzen biedt evenwel de mogelijkheid om door middel van het fluctueren van de waterstand enerzijds nesten te verdrinken, en anderzijds predatoren toegang te geven tot eilanden die normaal buiten hun bereik liggen. Snelle waterstandswisselingen zal de ganzen ook ontmoedigen ergens te gaan broeden. Het snel laten stijgen van de waterstand in de tweede helft van maart zal veel nesten van grauwe

ganzen doen wegspoelen. Het vervolgens snel laten zakken van het water geeft Vossen een kans de overgebleven nesten te bereiken. In het rivierengebied, waar dit soort dynamiek van nature voorkomt, blijken snelle waterstandfluctuaties een duidelijk negatief effect te hebben op de productie en de omvang van de populatie.

Maaien van riet

In sommige gebieden kan het volledig maaien van riet in het vroege voorjaar de ganzen, met name grauwe ganzen, beroven van goede nestplaatsen. Daar waar commercieel riet wordt gemaaid in maart komen over het algemeen geen grauwe ganzen tot broeden.

Stimuleren van predatie

Hoewel het stimuleren van predatie ongewenste neveneffecten kan hebben, valt in sommige gebieden te bezien in hoeverre predatie van nesten en volwassen vogels ten voordele kan worden gebruikt om ganzenpopulaties klein te houden. Predatie heeft een drukkend effect op de populatieomvang en bovendien beïnvloedt het predatierisico het terreingebruik van de vogels. Daar waar het risico hoog is zullen ganzenfamilies zich niet ver van open water wagen. De belangrijkste predatoren van ganzen, ganzenkuikens en ganzennesten zijn vos, steenmarter, blauwe reiger, meeuwen en incidenteel kleine marterachtigen. Predatie kan worden gestimuleerd door populaties van deze predatoren niet te bestrijden, en door de toegang tot de ganzen te stimuleren door bijvoorbeeld wisselingen in het waterpeil of het bereikbaar maken van eilandjes. Daar waar andere, voor predatie kwetsbare soorten, als purperreigers, lepelaars of weidevogels broeden moet worden dit soort maatregelen afgeraden.

Gewaskeuze

Bepaalde gewassen zijn gevoeliger voor schade dan andere. De hoeveelheid schade die wordt geleden wanneer ganzen een perceel graan, wortelen, bieten of boontjes bezoeken is veel groter dan wanneer ze foerageren op gras. Daar waar deze gewassen worden verbouwd op percelen die direct grenzen aan natuurgebieden waar ganzen broeden, aan water in de nabijheid van deze natuurgebieden, of waar deze ingeklemd liggen tussen verschillende natuurgebieden zou kunnen worden bezien of een andere gewaskeuze binnen de agrarische bedrijfsvoering mogelijk is. Wanneer enkele van deze percelen worden ingezaaid met gras of andere relatief ongevoelige gewassen kan dit de ganzen een alternatief bieden zodat de meest gevoelige percelen gespaard blijven. Ondersteuning door middel van afrastering, verjaging en aan verjaging ondersteunend afschot kan bijdragen aan het succes van deze maatregel.

Opvang van winterganzen

Het nieuwe beleid ten aanzien van overwinterende ganzen is erop gericht deze te concentreren in speciale gebieden, de opvanggebieden, en ze buiten deze gebieden actief te verjagen, eventueel met ondersteunend afschot. In een aantal gebieden zullen niet alleen overwinterende ganzen, maar ook overzomeraars profiteren van deze gebieden. Met name daar waar grauwe ganzen worden opgevangen middels het aanbieden van oogstresten of bijvoeren bestaat het risico dat de lokale broedpopulatie wordt vetgemest. Deze mogelijke interferentie tussen het winterganzen beleid en het beleid voor de jaarrondverblijvende ganzen verdient op sommige plekken daarom aandacht.

Toetsing van het voorgestelde beleid

Maatregelen die door de faunabeheereenheid worden voorgesteld dienen door Gedeputeerde Staten (GS) te worden getoetst. Gedeputeerde Staten toetsen de voorgestelde maatregelen aan relevante wetten zoals de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet en aan geformuleerd Rijksbeleid. Het Rijksbeleid en het door provincies geformuleerde beleid zijn hierbij richtinggevend. Dit impliceert dat alvorens faunabeheereenheden beschrijven welke maatregelen zij voornemens zijn uit te voeren, door Provinciale Staten provinciaal beleid geformuleerd dient te worden.

Gelet op de aard van de maatregelen, zal een beschrijving daarvan in een faunabeheerplan plaatsvinden. Faunabeheerplannen worden beoordeeld door GS en worden ter inzage gelegd.

GS vragen bij het toetsen van de plannen advies bij het Faunafonds. Het Faunafonds toetst de maatregelen aan haar beleidsregels en geeft een oordeel over de effectiviteit van de voorgestelde maatregelen.

Wanneer deze stappen zijn doorlopen nemen GS een besluit, verlenen ontheffingen en stellen daaraan voorwaarden.

Schadevergoeding

Bij schade door exoten en soepganzen wordt er geen tegemoetkoming in de schade verstrekt. De Canadese gans is geplaatst op de landelijke lijst van vrijstelling en is voor wat betreft mogelijkheden voor tegemoetkomingen te beschouwen als een exoot.

De schade door overige overzomerende ganzen zoals grauwe gans, kolgans en brandgans, aangericht aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen wordt door het Faunafonds vergoed, zij het dat er altijd sprake is van een tegemoetkoming in de schade op basis van taxatie door voor het Faunafonds werkzame taxateurs.

Het eigen risico bedraagt 5% met een minimum van € 250,00. Dit bedrag kan worden gevormd door meerdere schadebedragen (optelsom), waarbij eerst pas tot uitbetaling wordt overgegaan, nadat het totaal schadebedrag méér dan € 300,00 bedraagt. Dit komt door het feit dat bedragen beneden de € 50,00 niet worden uitbetaald.

Voorwaarde bij uitbetaling is dat de betreffende grondgebruiker op percelen nieuwe inzaai (niet op percelen oud grasland) inspanningsverplichtingen heeft gepleegd om de schade te voorkomen of te beperken.

Deze inspanningsverplichtingen kunnen onder andere bestaan uit het plaatsen van stokken met linten/vlaggen, plastic zakken, ritsfolie en het verjagen m.b.v. vogelafweerpistool, knalapparaat, vuurwerk, zie Handboek faunaschade van het Faunafonds. Daarnaast is vereist dat met gebruikmaking van een ontheffing of landelijke vrijstelling afschot op de ganzen wordt gepleegd, ter ondersteuning van de verjaging.

Onderzoek, monitoring en evaluatie

Als in een gebied maatregelen worden voorgesteld dienen minimaal de volgende zaken te worden gemonitord: aantal ganzen, schade en aard en omvang van de genomen maatregelen.

Aantal ganzen: Het aantal broedparen dient gedurende de jaren waarin de maatregelen van kracht zijn te worden geteld middels een inventarisatie gedurende het vroege broedseizoen. Meestal volstaan twee tellingen van het aantal aanwezige paren of nesten. Daarnaast kunnen middels regelmatige tellingen de verspreiding en aantallen ganzen in de omgeving worden gemonitord. Vaak bestaan er al initiatieven in de omgeving waarbij aansluiting kan worden gezocht. Maandelijks ganzentellingen worden van oktober tot en met maart georganiseerd door SOVON en uitgevoerd door vrijwilligers. Daarnaast organiseert de KNJV jaarlijks een wildteldag. Deze tellingen kunnen in samenspraak met de SOVON tellers en de lokale wildbeheereenheden worden uitgebreid zodat ze ook het broedseizoen en de periode daarna omvatten.

Schade: De hoeveelheid schade aan landbouwgewassen in de omgeving dient te worden gemonitord, liefst op perceelniveau. Hiervoor kan samenwerking met het Faunafonds worden gezocht.

Aard en omvang van de genomen maatregelen: In het Faunabeheerplan zullen aard en omvang van de te nemen maatregelen al deels beschreven zijn. Wat bij de uitvoering gerealiseerd wordt zal ook gemonitord en geëvalueerd moeten worden om de realisatie aan de plannen te kunnen toetsen en de effectiviteit van de aanpak te kunnen vaststellen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het oppervlak verslechterd of "uitgerasterd" opgroeihabitat, aantal verstoorde nesten of onklaar gemaakte eieren, aantallen gevangen of afgeschoten dieren.

Daar waar op grotere schaal maatregelen worden getroffen die een combinatie van directe en duurzame methoden behelzen, is een extra goede monitoring en evaluatie van de effectiviteit van de genomen maatregelen vereist. Dit kan het beste gebeuren door terreinbeheerders, boeren, en onderzoekers gezamenlijk onderzoeksvoorstellen voor meerjarige experimenten op te laten stellen en te zoeken naar financiering. Dit onderzoek behelst een zorgvuldige monitoring van aantallen, terreingebruik, reproductie en overleving van de ganzen en van de schade aan natuurlijke vegetaties en landbouwgewassen. Voor een goede evaluatie is het belangrijk dat naast monitoring van de gebieden waar de experimenten lopen ook gemonitord wordt in nabijgelegen controle gebieden. Wanneer landelijk een aantal van dit soort onderzoeken kan worden opgezet zal dat bijdragen aan de beschikbare kennis over de verschillende maatregelen en zo kunnen leiden tot een effectievere aanpak. Op dit moment bestaan er al enkele initiatieven of is er op zijn minst bereidheid tot dergelijke samenwerkingsverbanden.